

**BM İNSAN
HAKLARI YÜKSEK
KOMİSERİ,
SİSTEMİK İRKÇILIĞIN
KÖKÜNÜ KAZIMAK İÇİN
DEĞİŞİMİ MÜMKÜN
KILACAK ACİL EYLEM
ÇAĞRISINDA
BULUNDU**

**BM İNSAN HAKLARI
YÜKSEK KOMİSERİ,
SİSTEMİK İRKÇİLİĞİN
KÖKÜNÜ KAZIMAK İÇİN
DEĞİŞİMİ MÜMKÜN KILACAK
ACİL EYLEM ÇAĞRISINDA
BULUNDU**

Eşit Haklar İçin İzleme Derneği
Gümüşsuyu Mah. Ağa Çırağı Sok.
No:7 Pamir Apartmanı Daire:1
Beyoğlu / İstanbul
Tel: 0212 293 63 77
www.esithaklar.org
email: esithaklar@gmail.com

Çeviri: *Ergin Kaptan - Virtus Çeviri*
Redaksiyon: *Mine Çetin*
Grafik Tasarım: *Mehmet Ali Çelik*

İSTANBUL - 2021

Bu yayın Eşit Haklar İçin İzleme
Derneği'nin yaptığı gayri-resmi çeviridir.

CENEVRE (28 Haziran 2021) – BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Michelle Bachelet, Pazartesi günü Afrika kökenli insanların günlük yaşamlarında, farklı Devletler ve yetki alanlarında tekrar tekrar maruz kaldığı sosyal, kültürel, medeni ve siyasi haklarına yönelik ihlallere dik-kat çeken bir rapor yayımlayarak devletlere sistemik ırk-çılığın kökünü kazımak için “dönüştürücü bir gündem” benimsemeleri konusunda acil bir çağrıda bulundu.

Raporda, ırksal adalet çağrısında bulunanların küresel çapta harekete geçmesinin, ırkçılıkla uzun süredir ertelenen bir hesaplaşmayı zorunlu kıldığı ve tartışmaları, ırkçılığın sistemik yapısına ve ırkçılığı kalıcılaştıran kurumlara odaklanmaya kaydırıldığı belirtiliyor.

Yüksek Komiser Bachelet, "Mevcut durumun savunulacak bir yanı yok," dedi. "Sistemik ırkçılığa sistemik bir tepki verilmesi gerekir. Yüzyıllardır süren ayrımcılık ve şiddetin kemikleştirdiği sistemleri ortadan kaldırmak için parça parça değil, kapsamlı bir yaklaşım benimsenmesi gerekiyor. Irkçılığı teşvik eden, George Floyd'un ölümü gibi tekrarlanan ve tamamen önlenemez trajedilere yol açan birbiriyle bağlantılı alanları ele alan, dönüştürücü bir yaklaşıma ihtiyacımız var."

“Bütün Devletleri ırkçılığı inkar etmeyi bırakmaya ve ortadan kaldırmaya, cezasızlığı sona erdirmeye ve güveni tesis etmeye, Afrika kökenli insanların seslerini duymaya ve geçmişin mirasıyla yüzleşip telafi sağlamaya çağırıyorum.”

BM İnsan Hakları Ofisi, George Floyd'un ABD'de öldürülmesinin ardından, Haziran 2020'de İnsan Hakları Konseyi'nin 43/1 sayılı kararıyla sistemik ırkçılık, kolluk kuvvetleri tarafından Afrikalılara ve Afrika kökenli insanlara karşı gerçekleştirilen uluslararası insan hakları hukuku ihlalleri, hükümetlerin ırkçılık karşıtı barışçıl protestolara verdiği tepkiler, hesap verebilirlik ve mağdurlar açısından tazmin hakkında kapsamlı bir rapor hazırlamakla görevlendirildi.

Ofis tarafından yürütülen analiz; çoğu Afrika kökenli olan 340'ın üzerinde kişiyle yapılan çevrimiçi görüşmelere, Devletlerden gelenler dahil 110'dan fazla yazılı katkıya, kamuya açık materyallerin gözden geçirilmesine ve ilgili uzmanlarla ek istişarelere dayandırıldı. Rapor, birçok Devlette Afrika kökenli insanları etkileyen “bileşik eşitsizlikleri” ve “keskin sosyoekonomik ve politik marjinalleşmeyi” detaylı olarak ele alıyor. Başta Kuzey ve Güney Amerika ile Avrupa'dakiler olmak üzere çok sayıda ülkede, Afrika kökenli insanlar orantısız bir şekilde yoksulluk içinde yaşıyor ve eğitim, sağlık, istihdam, yeterli barınma ve temiz su ile siyasi katılım haklarına ve diğer temel insan haklarına erişimde ciddi engellerle karşılaşılıyor.

Raporda, “Afrika kökenli insanların dehumanizasyonu [...] ırk ayrımcılığına, eşitsizliğe ve şiddete karşı bir hoşgörü oluşmasına ve bunun sürdürülmesine neden oldu,” ifadelerine yer verildi.

Rapor, farklı hukuk sistemlerine sahip farklı ülkelerdeki kolluk kuvvetlerinin neden olduğu ölüm vakalarını incelerken, ailelerin adalete erişimde karşılaştıkları engeller de dahil olmak üzere “çarpıcı benzerlikler” ve örüntüler olduğunu ortaya koydu.

Rapora göre, Afrika kökenli kişilerin polis tarafından öldürülmesiyle ilgili olarak her ülke özelinde kapsamlı, resmi ve ayrıştırılmış verilerin bulunmamasına rağmen, eldeki parçalı veriler bir araya getirildiğinde, “bazı Devletlerde Afrika kökenli insanların kolluk kuvvetleriyle ve ceza adalet sistemiyle yolları kesiştiğinde sistemin geneline yayılan, orantısız ve ayrımcı etkilere maruz kaldıklarına dair endişe verici genel bir tabloyla” karşılaşıyor.

Rapor, polisle ilişkili ölüm vakalarının en sık meydana geldiği üç temel bağlamı da ortaya koyuyor: Adi suçlarda, trafik çevirmelerinde ve kişileri durdurarak yapılan aramalarda kolluk uygulamaları; ruh sağlığı krizlerinde ilk müdahaleciler olarak kolluk kuvvetlerinin müdahalesi; "uyuşturucuyla mücadele" veya çetelere karşı yürütülen operasyonlar bağlamında özel kolluk operasyonlarının yürütülmesi. İncelenen vakaların çoğunda; paylaşılan bilgiler, mağdurların, kullanılan güç seviyesini haklı çıkaracak şekilde kolluk kuvvetlerine veya halka yönelik olarak kaçınılmaz bir ölüm veya ciddi yaralanma tehdidi oluşturmadığını gösterdi.

Yüksek Komiserin 190 ölümle ilgili analizi; etkin olmayan soruşturmalar, bağımsız ve sağlam gözetim, şikayet ve hesap verme mekanizmalarının bulunmaması ve Afrika kökenli insanlara karşı güdülen yaygın “suçluluk karinesi” nedeniyle kolluk kuvvetlerinin Afrika kökenli insanlara karşı insan hakları ihlallerinden ve suçlardan ötürü nadiren sorumlu tutulduğunu ortaya koydu. Ender görülen istisnalar dışında soruşturmalarda, kovuşturmalarda, davalarda ve yargı kararlarında ırk ayrımcılığının, kalıp yargıların ve kurumsal önyargının söz konusu ölüm vakalarında oynamış olabileceği rol dikkate alınmıyor. Bu bağlamda, yedi örnek vaka özellikle yakından incelendi: Luana Barbosa dos Reis Santos ve João Pedro Matos Pinto (Brezilya); George Floyd ve Breonna Taylor (Amerika Birleşik Devletleri); Kevin Clarke (Birleşik Krallık); Janner (Hanner) García Palomino (Kolombiya) ve Adama Traoré (Fransa).

Kolluk yetkilileriyle yaşadıkları temastan sonra ölenlerin aileleri, BM insan hakları personeline, sevdiklerinin nasıl öldüğüne dair gerçeği ortaya çıkarmak, sorumlulardan hesap sormak ve başkalarının da benzer bir akıbete uğramasını önlemek konusundaki isteklerini dile getirdi. Raporda, ailelerin birçoğunun “sistem tarafından sürekli olarak ihanete uğratıldıklarını hissettikleri” ve “derin bir güven eksikliğinden” söz ettikleri belirtildi ve “hesap verebilirliği sağlamak için verilen mücadelenin yetersiz destek ile genellikle mağdurlara ve ailelere düştüğü” eklendi.

Bachelet, “Birçok aile bana gerçeği, adaleti ve tazmin imkanlarını ararken yaşadıkları ıstırapı ve sevdiklerinin bir şekilde ‘bunu hak ettiğine’ dair üzücü varsayımlara maruz kaldıklarını anlattı,” dedi. “Sistemin onları desteklemek için adım atmaması cesaret kırıcı. Bu değişmek zorunda.”

Raporda ayrıca Afrika kökenli çocukların suçlu sayılmasını ana bir sorun olarak ele alırken, “Siyah beden ve toplulukların aşırı kolluk uygulamalarına maruz bırakılmasının, onlara korundukları hissi vermekten ziyade tehdit altında olduklarını hissetmelerine neden olduğu” yönündeki endişeler ortaya konuyor.

Başta Amerika Birleşik Devletleri'ndekiler olmak üzere ırkçılık karşıtı protestolar bağlamında farklı muamele ile gereksiz ve orantısız güç kullanımı hakkında güvenilir ve tutarlı iddialar da dile getirildi. Bu bağlamda raporda, çok sayıda protestocunun gözaltına alındığı ve yetkililerin protestoculara yönelik olarak onları “terörist” ve “hasta ve dengesiz anarşist ve provokatörler” olarak etiketlemek de dahil olmak üzere çok sayıda aşağılayıcı yorum yaptığı belirtildi.

Raporda, gözaltıların çoğunda suçlamaların düşürüldüğü bildirilirken, “bazı ülkelerde meydana gelen ırkçılık karşıtı protestolara yönelik kısıtlama, ırkçılığa karşı duran bireylerin taciz, yıldırma ve bazen şiddet de dahil olmak üzere misillemelerle karşı karşıya kal-

dığı dikkate alınarak daha geniş bir bağlamda değerlendirilmelidir,” ifadelerine yer verildi.

“Afrika kökenli insanlar için ırksal adalet ve eşitlik arayanların sesleri duyulmalı ve harekete geçilmelidir,” denilirken sivil toplum aktivizminin “değişimi etkilemenin yapıcı bir yolu olarak kamusal alanda fikirleri ve arzu edilen hedefleri hayata geçirmek açısından çok önemli” olduğu eklendi.

Bachelet, "Black Lives Matter (Siyahların Hayatları Önemlidir) hareketi ve Afrika kökenli insanlar tarafından yönetilen diğer sivil toplum grupları, toplulukların sesine kulak vererek taban liderliği sağladı,” dedi. “Ayrıca insanlara, insan haklarına yönelik talepte bulunmalarını sağlayan gerekli yöntem ve yetkiyi (agency and empowerment) sağlıyorlar. Bu tür çabalar finansman almalı, destek görmeli ve kamuoyu nezdinde bilinirlikleri artmalıdır.”

Yüksek Komiserin tavsiyeleri arasında, İnsan Hakları Konseyi'nin dünyanın her yerinde kolluk uygulamaları bağlamında ırksal adaleti ve eşitliği geliştirmek için ya özel ve zaman kısıtlanmalı bir mekanizma kurması ya da mevcut bir mekanizmayı güçlendirmesi de yer alıyor.

Raporda ayrıca “köleleştirmenin, köleleştirilmiş Afrikalıların transatlantik ticarete konu olmasının ve sömürgeciliğin mirasıyla yüzleşmenin, ayrıca onarıcı adalet çözümleri aramanın hayli gecikmiş bir ihtiyaç” olduğu belirtildi.

Rapor; hakikati aramak ve anma, tanıma, özür dileme ve dava açma dahil olmak üzere sınırlı tazmin biçimlerini benimsemek için umut vadeden bazı yerel, ulusal ve bölgesel girişimleri vurgularken, “hiçbir Devlet sistemik ırkçılığın geçmişteki veya mevcut etkisini kapsamlı bir şekilde açıklamadı,” ifadelerine yer verdi. Bunun yerine, sistemik ırkçılığın gerek varlığını ve etkisini gerekse köleleştirme ve sömürgecilikle olan bağlantılarını kabul etmeme gibi yaygın bir durum söz konusu.

Yüksek Komiser, tüm Devletleri, yeterli kaynaklara sahip ulusal ve bölgesel eylem planlarından ve ulusal diyaloglar yoluyla geliştirilen somut tedbirlerden faydalanarak, Afrika kökenli insanların anlamlı katılımı ve temsili ile “bütüncül hükümet” ve “bütüncül toplum” reform ve tepkileri benimsemeye çağırırdı.

Bachelet, “ırk ayrımcılığına yol açan politikaların ve sistemlerin varlıklarını sürdürmelerine izin veren, insanların ve hükümetlerin hem şimdi hem de geçmişte olanları inkar etmelerini sağlayan yanlış söylemleri çürütmenin” önemini vurguladı.

Bachelet, “Devletler, sonuçlara ulaşmak için özel, zaman kısıtlanmalı taahhütler yoluyla ırksal adalet, tazmin ve eşitlik yolunda eylemi hızlandırmak amacıyla daha güçlü bir siyasi irade ortaya koymalıdır. Bu, koluk uygulamalarının yenilenmesini ve Afrika kökenli insanlar için sürekli olarak ayrımcı sonuçlar doğuran ceza adalet sisteminde reform yapılmasını da içerecek-

tir,” dedi. “Sorunlu döngülerin ve kalıpların kendilerini tekrar etmeye devam etmemesini sağlamak için nihayet harekete geçmemiz elzemdir. Gerçek anlamda dönüşüm sağlayacak değişimden kaçınmaya devam etmek için hiçbir mazeret yok. Kurumum, adalet ve eşitlik için dönüşüm sağlayacak değişimi elde etmede Devletlere yardımcı olmaya hazır”.

Yüksek Komiser sözlerini, “İnsan Hakları Konseyi'nin de benimsediği üzere, kolluk uygulamalarında ırk ayrımcılığı, sistemik ırkçılık sorunundan ayrı tutulmaz,” ifadesiyle sonlandırdı. “Yalnızca kolluk uygulamalarındaki yerel eksiklikleri ortadan kaldıran, sistemik ırkçılığı ve sistemik ırkçılığın temelindeki mirası ele alan yaklaşımlar, George Floyd'un ve hayatını kaybeden veya yaşamları onarılamaz şekilde zarar gören diğer pek çok kişinin anısını canlı tutabilir.”

UNITED NATIONS
HUMAN RIGHTS
OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER

ESHİD
Eşit Haklar
İçin
İzleme Derneği